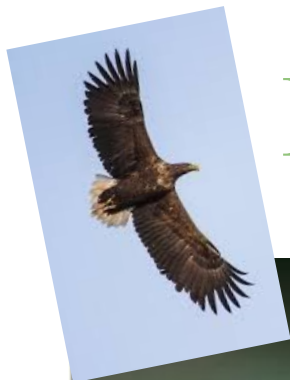

EN Plass for alle i Naturen

Prosjekt av og med 3-4 årsgruppa Mølla
Ila barnehage, Trondheim 2021-2022

Mølla, vår 2022

med omsorg i et anerkjennende inkluderende miljø

MEDVIRKENDE:

Selma
Allan
Ella
Gustav
Isa
Ronja

Sara
Theon
Iris
Mohamed
Frida

Alis
Even
Johannes
Chantal
Eli
Martine

Barnehagens verdigrunnlag

Prosjektet “En plass for alle i naturen” er forankret i barnehagens verdigrunnlag. Der står det: Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det.

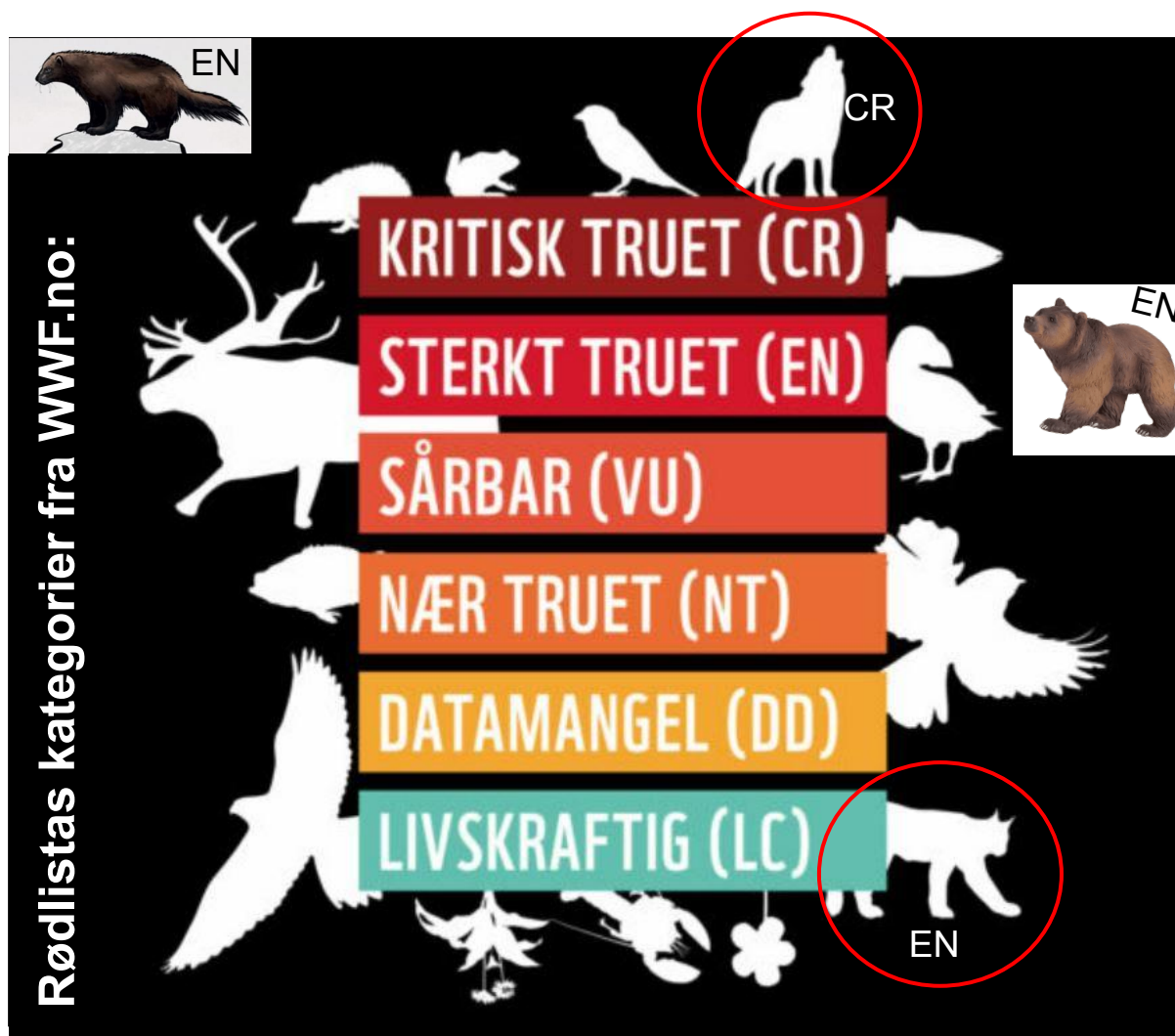
Barnehagen har derfor en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for mer bærekraftige samfunn. Barna skal få naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold, og barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen. *Rammeplan, 2017*

Barnehagens verdigrunnlag peker mot to natursyn:

- **Antroposentrisk** : Vi ser på naturen som vår tjener som noe vi bare benytter oss av for vår egen profitt og behov. Vi bruker altså naturen til det vi trenger her og nå uten tanke for konsekvensene.
- **Biosentrisk**: En annen måte å se på naturen er å plassere mennesket som en del av naturen der vi er en av mange arter som deler habitat med andre dyr og planter. Alt i naturen har en egenverdi. Det vil si en verdi i seg selv. Det biosentriske natursynet likestiller mennesket med andre arter i naturen. Synet rommer en erkjennelse av at naturinngrep kommer til å ramme oss selv. **Vårt prosjekt ligger innenfor det biosentriske natursynet.**

Truede arter i Norge

Rødlistas kategorier fra WWF.no

Arter i de tre kategoriene

- kritisk truet (CR),
- sterkt truet (EN)
- sårbar (V)

regnes som truede arter.

Om man i tillegg inkluderer kategorien:

- nær truet (NT)
- datamangel (DD),

utgjør disse fem kategoriene til sammen samlebetegnelsen rødlistede arter.

<https://www.wwf.no/dyr-og-natur/truede-arter/truede-arter-i-norge>

Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling. Rammeplan

Pedagogisk bakgrunn: *SteinSaksPapir*

Prosjektet “En plass for alle i naturen” er en forlengelse av Trondheim kommunes tiltak ***SteinSaksPapir*** som skal bygge sterkere barnefellesskap, hindre utenforskap og ensomhet. Det skal også stimulere til inkludering og tilhørighet i gode fellesskap preget av mangfold og toleranse.

SteinSaksPapir gir barn erfaringer og kunnskap som gjør dem bedre i stand til å møte vanskelige livshendelser og fremtidens krav. For bedre å fremme inkluderende fellesskap må barnehagen satse enda mer på kvalitet i arbeidet med lek og vennskap.

Da prosjektet begynte var barnegruppa satt sammen av tre-åringer fra ulike avdelinger. Barna kjente ikke hverandre så godt på grunn av kohort systemet under pandemien. Det første vi gjorde var å arbeide med folkeeventyret “Skinnvotten”. Dette ukrainske eventyret, gjendiktet til norsk av Alf Prøysen, handler om inkludering og fellesskap. Motivet er en mann som mister skinnvotten sin på tur. Det er vinter og kaldt, og ulike dyr kommer for å søke ly og varme i votten. Eventyret reiser spørsmålet om alle kan komme inn.

Eventyret var en fin åpning for å styrke samhold og vennskap gjennom felles aktiviteter. Da ungene dramatiserte eventyret forstod de at alle dyr måtte få plass i votten uansett hvordan de så ut eller hvilke egenskaper de hadde. Eventyret stimulerte altså barna til å tenke hva mangfold, toleranse og inkludering betyr i praksis. Etterhvert så vi hvordan aktiviteter rundt eventyret var med å forsterke tilhørigheten til barnegruppa.

Skinnvotten

Barnehagen skal støtte og berike barnas initiativ, undring, nysgjerrighet, kreativitet, læringslyst og tiltro til egne evner
Rammeplan

Barna tar i bruk fantasi,
kreativ tenkning og
skaperglede   Rammeplan

Barna lager rekvisitter for
dramatisering av Skinnvotten

Votten

Dramatisering Skinnvotten

Språk, selvtillit, turtaking, respekt,
opplevelser og fellesskap i fokus

Rammeplan

Fra Skinnvott til rovdyr

Tidlig i dramatisering så vi hvordan barna nølte med å slippe spesielt ulven “aldrigmett” inn i skinnvotten. Heller ikke reven eller bjørnen ville barna uten videre slippe inn i fellesskapet. Barna visste at bjørnen og ulven kan spise andre dyr. Av den grunn begynte barna å undre seg over om det var rettferdig at bjørnen og ulven ble utestengt.

Barna begynte å bli nysgjerrig på hvorfor noen dyr spiser andre. De stilte spørsmål: Hvorfor spiser ulven de andre i skogen? Er han slem? Barna hadde mange spørsmål om hvilke dyr spiser andre dyr. Vi fikk gode svar da vi fikk fine plakater fra vår eksterne samarbeidspartner, NINA (Norsk institutt for naturforskning).

Barna fikk hver sin plakat de kunne ta med hjem om kongeørn og de fire store rovdyrene vi har i norsk natur: Ulv, bjørn, jerv og gaupe.

På Vitenskapsmuseet fikk barna se en utstilling om ulv og utstoppede rovdyr i full størrelse. De fikk også se en film museet hadde om ulv og de andre rovdyrene.

På folkebiblioteket ble barna lest for. Vi lånte også med bøker om rovdyr til barnehagen som var til hjelp når barna ønsket å vite mer om sine favoritt rovdyr og da de lagde egne tegninger av dem.

Hva er rovdyr?

Rovdyrene har helt spesielle egenskaper og egne måter å leve på. Alle har til felles at de lever av å spise andre dyr. De er de tøffeste jegerne i Norge.

Rovdyrene bidrar til balanse i naturen, og har en viktig rolle på toppen av næringskjeden.

Dyrene har lært seg hvordan de best skal klare seg der de bor. Norske rovdyr er sjeldent farlige for mennesker.

Mennesker kan derimot være farlige for rovdyrene: klimaforandringer, jakt og inngrep i naturen truer bestanden til mange av rovdyra våre.

Ifølge rovdata.no er de fire store rovdyrene i Norge kritisk truet, og er på rødlista over truede arter.

Kilde: <https://rovdata.no/Brunbj%C3%B8rn.aspx>
Boka Norges tøffeste rovdyr, Rovstad, S.

Rovdyrdata for Norge fra WWF.no:

Ulver

109-114

Brunbjørner

150

Ulv, gaupe, jerv, bjørn og kongeørn hører hjemme i norsk natur. Rovdyrene er viktige for økosystemet og de har en egenverdi som gjør at vi ikke har rett til å utrydde dem.

<https://www.wwf.no/dyr-og-natur/truede-arter/rovdyr-i-norge>

Gauper

400

Jerver

400

Norge har gjennom nasjonale lover (naturmangfoldloven og Grunnloven) og internasjonale lover (Bernkonvensjonen om biologisk mangfold) forpliktet seg til å ha bærekraftige bestander av rovdyr.

Kilde: <https://www.wwf.no/dyr-og-natur/truede-arter/rovdyr-i-norge>

Rollelek rovdyr i sine naturlige omgivelser

Leken skal være en arena for barnas utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling. Barnehagen skal inspirere til og gi rom for ulike typer lek og bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek - alene og sammen med andre. Rammeplan

Hva vet vi om jerven?

NRK-filmen om jerven Frøya gjorde inntrykk på barna.

<https://tv.nrk.no/program/KOID28001920>

Jerven (*Gulo gulo*- stor eter) er det største mårdyret i Skandinavia. Vi finner jerven i fjellområdene langs grensen mot Sverige og Finland. Jerven lever også på Dovre.

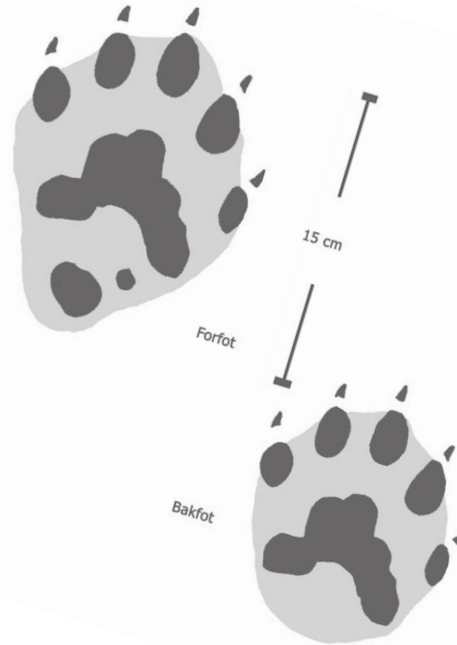
Jerven har store poter for at den enkelt kan gå i snøen og grave ned kjøtt og har 10 cm lange klør.

Jerven er sterk nok til å løfte steiner som veier dobbelt så mye som seg selv. Jerven spiser alt fra fugler til bær.

Om en hun-jerv har nok mat, vil hun parre seg og få valper som blir født med hvit pels, men blir snart brune.

Siden 2021 har jerven status som sterkt truet i Norge.

<https://rovdata.no/Jerv/Faktaomjerv.aspx>

Barneord om jerven

- Gustav: - Jerven likner på en liten bjørn, men den er ikke en bjørn! Jerven er sterk!
- Allan: - Jerven har babyer med hvit pels! De blir brune etterpå når de blir store.
- Johannes: - Jerven bor i snøen, lager seg vei. Han har gravd en hule. Han brøler når han jakter etter mat. Jerven har store klør på labbene.

Barna lærte mer om jerven på Vitenskapsmuseet:

Kommunikasjon og språk:
Rovdyr-prosjektet inviterer til samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål

Rammeplan

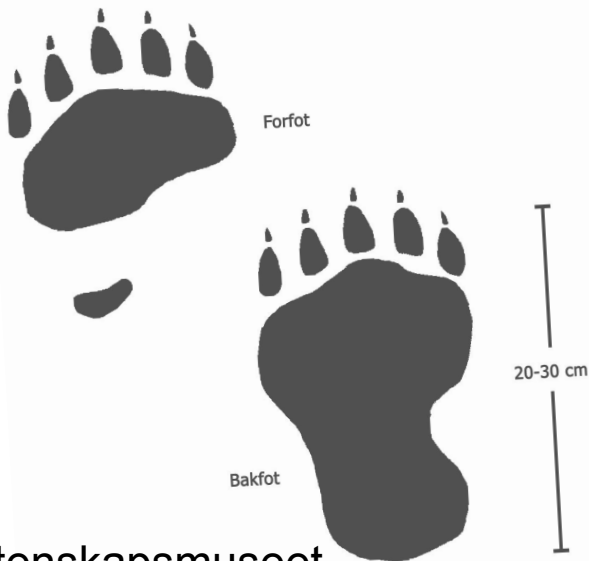

Hva vet vi om brunbjørnen?

Møtet vårt med brunbjørn på vitenskapsmuseet

Brunbjørnen er det største rovdyret på det norske fastlandet, men når bjørneungene fødes er de på størrelse med et ekorn. Binna får ungene i hiet.

Bær, maur og byttedyr er den viktigste næringskilden når bjørnen skal bygge opp fettreserver og ligge i hi om vinteren. Da er han inaktiv og tærer på lagret energi i form av kroppsfett.

Når bjørnen sover i hiet sitt hele vinteren hverken spiser, drikker, bæsjer eller tisser han. Hiet er ofte gravd ut i en gammel maurtue, men jordhi og hi under steiner er heller ikke uvanlig.

De store labbene til bjørn kan plukke blåbær og fiske laks.

Kilde: <https://rovdata.no/Brunbj%C3%B8rn.aspx>

Boka Norges tøffeste rovdyr, Rovstad, S.

Barneord om brunbjørnen

Ella: - En mammabjørn kan ikke klatre i trær fordi hun er alt for tung, men ungene kan klatre helt til toppen!

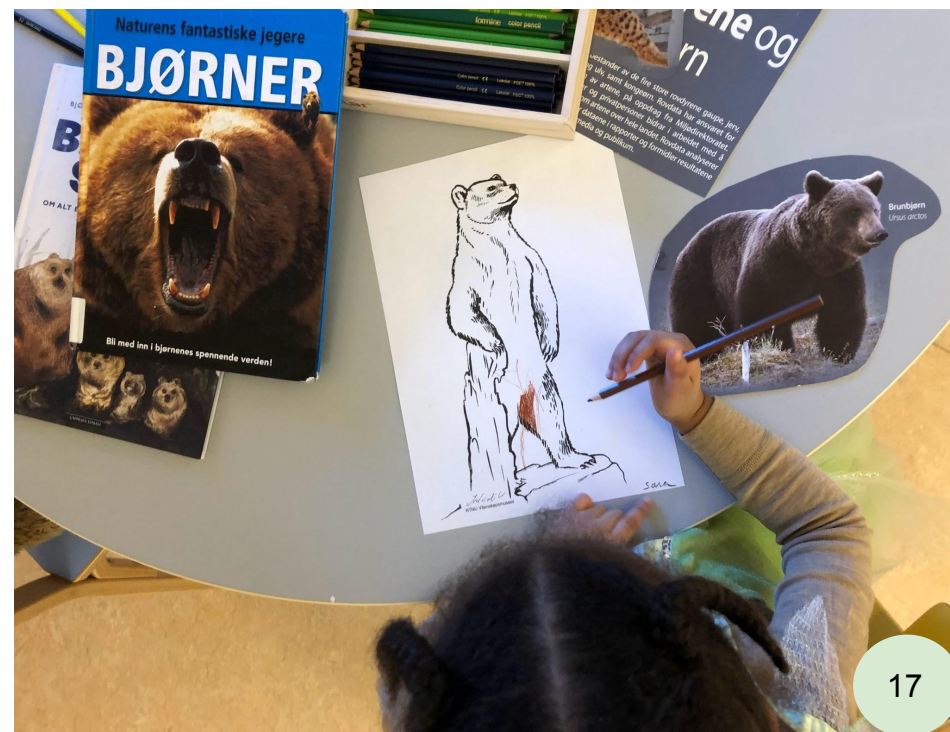
Sara: - Babybjørner er små som ekorn. Når bjørnen sover om vinteren, tisser og bæsjer den ikke! Bjørnen spiser gress.

Barna finner ut at bjørnen reiser seg og står på to bein når den er nysgjerrig og trenger oversikt. Da kan bjørnen bli nesten 3 meter høy! Det tilsvarer fire 4-åringer som står på skuldrene til hverandre.

Bjørnen ser ikke så godt og må derfor bruke hørselen og luktesansen. Bjørnen lukter syv ganger bedre enn en hund.

Ifølge rovdataba.no er bjørnen truet. I 2021 ble det påvist kun 160 brunbjørner i Norge (67 var binner, mens 93 var hannbjørner). <https://rovdataba.no/Brunbj%C3%B8rn.aspx>

Hva vet vi om gaupa?

Den sky gaupa er det eneste kattedyret som lever vilt ute i norsk natur. Som katter flest jakter gaupa om natta. Gaupa er en av få ville katter som har kort hale og fire-fem centimeter lange svarte hårtufser ytterst på ørene. Gaupa er flink til å svømme.

Gaupa er en god klatrer og en lynrask og effektiv jeger som spiser mest hjortedyr, men liker også mindre dyr som hare, fugl og rev.

Voksne gauper veier like mye som en 4-åring, om lag 25 kg. Gaupa er mest for seg selv, og er bare sammen med andre gauper når det er tid for parring. Gaupa forsvarer reviret sitt mot andre gauper.

Gaupa har fem tær foran, og fire bak, med klør som kan trekkes inn. Når gaupefamilien forflytter seg i snøen, går de i hverandres fotspor for å spare krefter.

Gaupa er sterkt truet og er på rødlista. Årsaken er ulovlig jakt. Ifølge nrk.no er 1122 gauper skutt og drept siden 2004.

Kilde: <https://rovdata.no/Gaupe/Faktaomgaupe.aspx>

<https://www.nrk.no/nordland/gaupa-sterkt-truet--ikke-sa-rart-nar-1122-gauper-er-skutt-siden-2004-1.12299766> - Boka *Norges tøffeste rovdyr*, Rovstad, S.

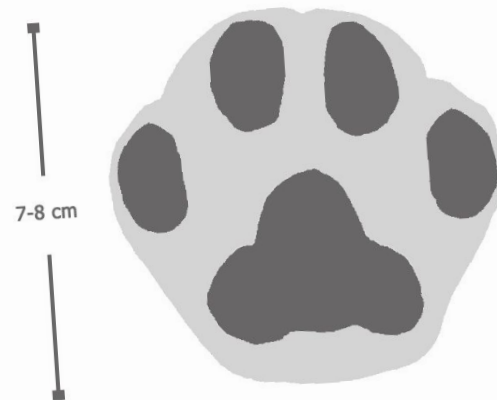

Barneord om gaupa:

Ronja: - Vi så en gaupe som spiste rådyr da vi kjørte til Osen. Gaupa var på jakt og tok etter rådyret. Så prikkene på rådyret. Den (gaupa) spiste beinet, og vi hørte rådyret skrike.

Isa: - Gaupa er oransje med brune prikker. Den er i samme familie som katt. Den liker å klatre. Gaupa spiser kjøtt. Rådyr er favorittmaten til gaupa, men han spiser også rødreven. Gaupene går i hverandres fotspor fordi de er familie!

Theon: - Gaupa har kort hale og lange hår på ørene. Gaupa bor i skogen. Kan bli 3 år! Gaupa spiser rådyr og rev.

kongeørn

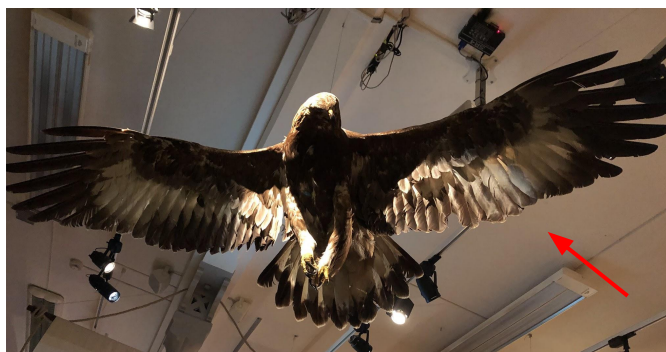

Kongeørn (*Aquila chrysaetos*) tilhører haukefamilien og er den nest største rovfuglen vi har i Norge. Bare havørna er større. Kongeørn lever i par livet ut og har faste territorier. Favorittmaten er fugler og småvilt. Den spiser også rødreven. Arten er utbredt over store deler av Norge.

Kongeørn har en spesiell jaktteknikk: den stuper i full fart og griper tak i byttet med de lange klørne og løfter det opp i lufta.

Kongeørnen bruker samme reir år etter år. Reiret kan veie opptil 700 kg. Det er like mye som ca 9 voksne personer! Den har også ofte flere reir innenfor et område som den bytter på å bruke.

Kilde: <https://rovdata.no/Konge%C3%B8rn.aspx>
Boka Norges tøffeste rovdyr, Rovstad, S.

Vi var også på biblioteket og Vitenskapsmuseet og lærte enda mer om Norges nest største rovfugl.

Noen barn tok med seg bøker hjemmefra, og viste bilder av kongeørn.

Barneord om Kongeørn

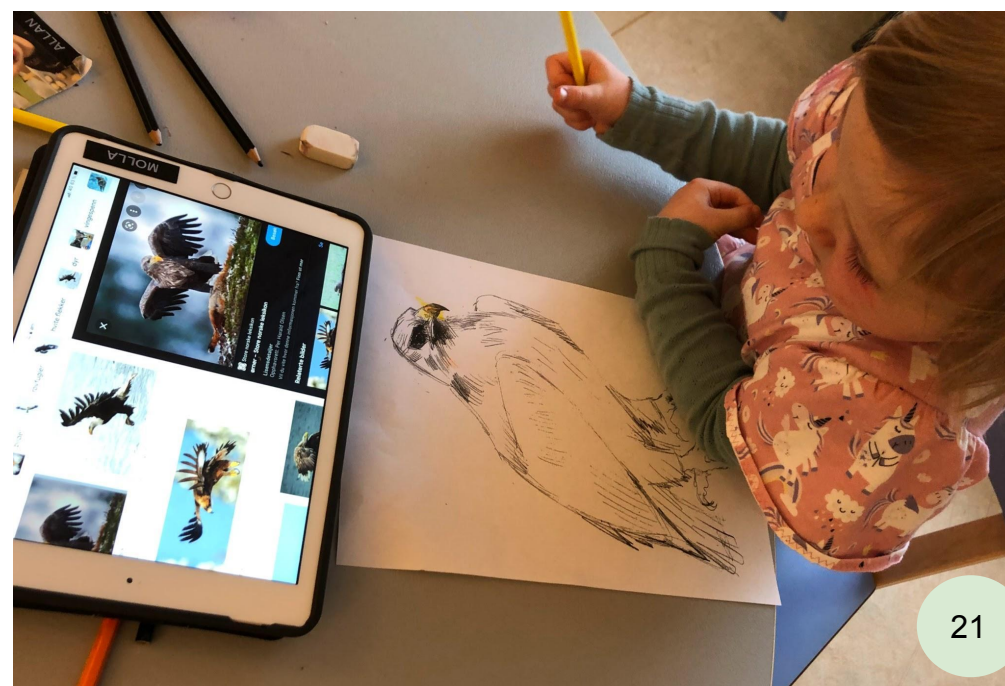
Iris: - Kongeørn blir kjempestor.
Den bor i et veldig stort reir.
Jeg tror den bor opp i fjellet på
hytta mi.

Alis: - Kongeørn bor i skogen.
Fjærene til kongeørn er brune.

Selma: - Kongeørn er farlig. Den fanger
fanget sitt med klørne sine.
Kan spise kalver. Den legger
2 egg og bor i fjellet.

Pedagogisk bruk av IKT

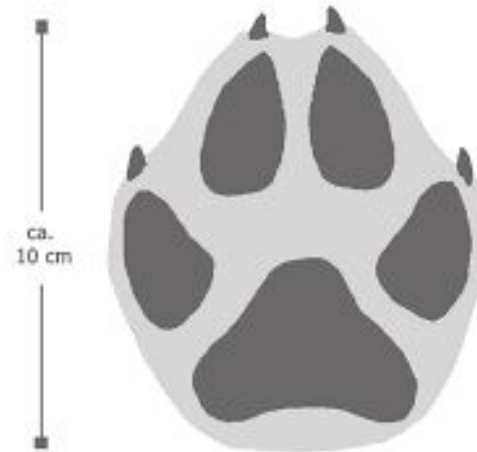
Barna leter etter
ulvespor

Hvem har gått her?

Hva vet vi om ulven?

En stund så barna
ulvespor over alt.
Her så barna
imidlertid hundesper.

Ulven (*Canis lupus*) er det største og eldste medlemmet av hundefamilien.

Ulven er en sosial art som lever i par eller flokker som hevder territorier.

I Norge finner vi ulv i sørøstlige deler av landet langs grensen mot Sverige. Enkeltdyr kan imidlertid streife svært langt og dukke opp hvor som helst på fastlandet.

Ulven har siden 2021 status som kritisk truet. Ulovlig jakt er årsaken til halvparten av nedgangen i Skandinavia.

Kilde: <https://rovdatab.no/Ulv.aspx>
<https://www.wwf.no/dyr-og-natur/truede-arter/ulv-i-norge>

Ulven i kulturen

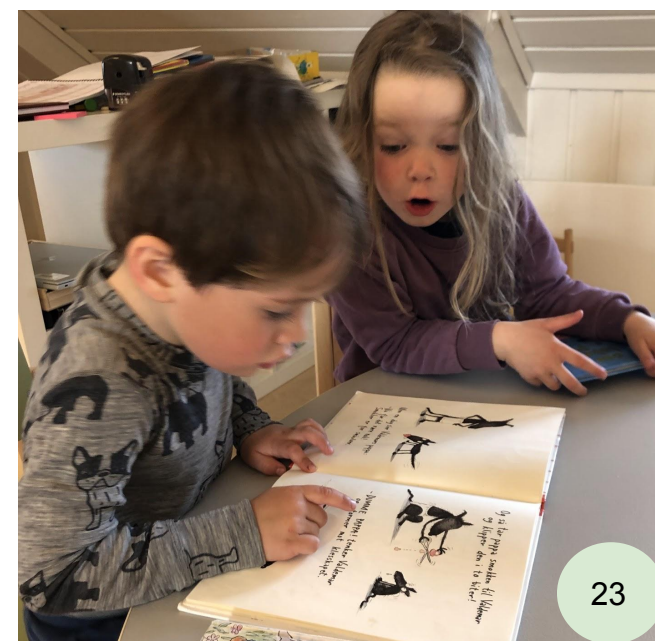
To ulike typer ulv har eksistert side om side i titusenvis av år. Den første er den naturlige, biologiske ulven.

Den andre er den symbolske og kulturelle ulven, som vi finner blant annet i eventyr, sagn, mytologi og religion. Vår fremstilling av ulv gjennom historien viser ulven som symbol på våre idealer og, kanskje enda oftere, på ondskap og mørke krefter

Kilde: Vitenskapsmuseet, NTNU

Ulven inspirerer barna til rollelek

Ulven som art

Ulven har levd i Norge siden siste istid for mer enn 10 000 år siden.

Ulven har sanser og fysiske trekk tilpasset et liv som jeger. Godt syn, velutviklet luktesans og rovtenner som kan drepe, rive og skjære kjøtt er typiske kjennetegn ved ulven. Luktesans er mer enn hundre ganger bedre enn mennesker.

En ulv spiser ikke hver dag. Den kan klare seg i flere uker uten mat og spiser når den først har muligheter.

Kilde: Vitenskapsmuseet, NTNU og boka *Norges tøffeste rovdyr*, Rovstad, S.

Er ulv og hund i samme familie ?

På Utstillingen "ULV! ULV!" på Vitenskapsmuseet lærte barna at ulven er den største arten i hundefamilien.

Ulven var det første dyret mennesket temte og brukte som husdyr.

Kilde: Vitenskapsmuseet, NTNU

Er reven og ulven i familie?

Rødreven er også et rovdyr i hundefamilien. Reven må likevel passe seg for både ulv, gaupe, jerv og kongeørn.

Fjellreven (polarrev) er også et mulig bytte for andre og større rovdyr som kongeørn og jerv. Men den farligste fienden og konkurrenten er rødreven som er nesten dobbelt så stor. Om rødreven ikke dreper fjellreven, jager han den bort og overtar hiet.

Fjellreven er kritisk truet og står i fare for å forsvinne fra naturen vår.

<https://www.nina.no/V%C3%A5re-fagomr%C3%A5der/Prosjekter/Fjellrev-i-sekken/Bli-kjent-med-fjellreven> - Boka *Møt fjellreven*, Eide, N.

Høytlesning under fruktmåltidet

BARNEORD

Even:

- Ulven spiser reven, jerven spiser reven også! Reven må gjemme seg for dem! Rødreven er ikke snill med fjellreven!

Hvordan ser ulven ut?

Gi barna tid og anledning til å stille spørsmål, reflektere og lage egne forklaringer på problemstillinger, og til å delta i samtaler om det de har erfart og opplevd.

Rammeplan

Om vinteren er fargen på pelsen som regel grå, mens den om sommeren skifter mot mer grågult og rødbrunt.

Mohamed:

- Ulven har fin pels! Den er myk. Pelsen er gul, grå og brun.

Frida:

- Ulven hylar ooooo, ooooo! Det er sånn han snakker til andre ulver!

Så store tenner du har!

Tennene er ulvens jaktvåpen. Et menneske har bare 32 tenner mens ulven har 42 regnes som verdens skarpeste rovtenner. Ulven har et kraftig bitt som kan knuse byttet. Tennene egner seg mindre til å tygge med, ulven sluker maten i store, utygde biter.

Så store ører!

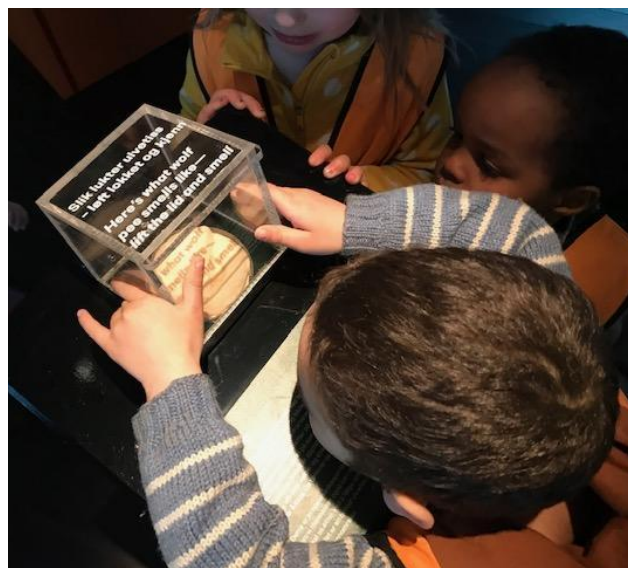
Ørene er spisse og står rett opp. Hørselen er veldig god. En ulv kan høre en mus som rører på seg langt nede i snøen.

Så sterk lukt! : Markering

Lederulvene kalt alfaparet markerer reviret sitt ved hjelp av urin. Lederulvene består av et par og både tispå og hannen løfter et baken når de markerer. På utstillingen fikk barna lukte på den sterke duften.

Kilde: Vitenskapsmuseet, NTNU

Kjenn og studer pelsen

Ulvepelsen er tykk, vakker og svært varm, og har derfor vært meget attraktiv for menneskene gjennom tidene.

Med mikroskop og inspeksjonskamera lærte barna at pelsen til ulven er veldig varm og skifter farge.

Inn i pelsen med inspeksjonskamera

Ulv som symbol

Etter innføringen av kristendommen i Norge endret synet på ulv seg. I *Bibelen* er de gode kristne symbolisert som saueflokket. Jesus er gjeteren som holder flokken sin trygg. Ulven blir gjentatte ganger nevnt som en fiende til flokken og brukt som en metafor for ondskap og grådighet, samt en mye brukt metafor for Satan.

I barn- og voksen-litteratur er ulven brukt som symbol på ondskap og grådighet. I prosjektet fikk vi øye på tre-åringenes oppfatning av ulven allerede da de dramatiserte skinnvotten. Det var tydelig at ulven var den mest glupske som barna bare så vidt lot slippe inn i vottens fellesskap. De var opptatt av at de andre dyrene skulle ha det trygt. På dette punktet ble altså barna stilt overfor en etisk problemstilling: Var de andre dyrenes trygghet viktigere enn ulvens utestengelse? Noen mente det var urettferdig, mens andre hadde en annen mening.

På biblioteket ble barna kjent med eventyret om Rødhette og ulven som bekreftet forestillingene de hadde om ulven. Alle barna var samstemte i at ulven var slem. Opprinnelig var historien om Rødhette et fransk sagn som Charles Perrault samlet inn på slutten av 1600-tallet. Moralen, som rettet seg mot jenter, er ifølge Perraults originale versjon fra 1697: “Ces loups doucereux. De tous les loups sont les plus dangereux” - De mest innsmigrende ulver (menn) er også de farligste.

Rødhette og ulven

Isa: - Ulven har spist opp bestemor. Nå ligger hun i magen til ulven, men Rødhette vet ikke det!

Iris og Selma: - Nå er bestemor kommet ut av magen til ulven!

Barna tegner ulven, Bestemor og Rødhette

**Se,
ulven
min!**

På Folkebiblioteket

Lesestund, dramatisering og spill av ulike eventyr med ulven

Ulven blåser ned huset!

Rødhetta

Kommunikasjon, språk og tekst

Barna skal møte et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer. De skal oppleve spenning og glede ved høytlesning, fortelling, lek, sang og samtale.

Rammeplan

Dramatisering av rødhetta på Vitenskapsmuseet

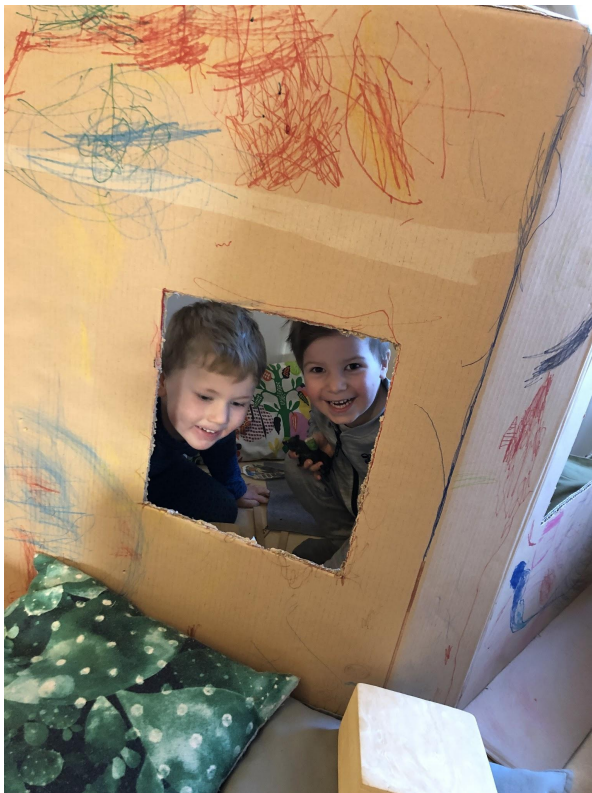

De tre små griser

Vi lager dukketeater

Kultur, kunst og kreativitet
Vi legger til rette for samhørighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve og skape kunstneriske og kulturelle uttrykk.
Rammeplan

Dramatisering av Rødhette og ulven

Tanker etter prosjektet “En plass for alle i naturen”

Prosjektet som gikk gjennom høsten 2021 og vinteren 2022 har vist barna at ulv, gaupe, jerv, bjørn og kongeørn hører hjemme i norsk natur.

Barna lærte for eksempel at rovdyrene bidrar til balanse i naturen der de har en viktig rolle på toppen av næringskjeden. De forstod også at bestandene av byttedyr blir mer robuste når rovdyrene jakter. Rovdyrene motvirker nemlig sykdomsutbrudd hos byttedyr, og bidrar til å hindre overbeiting. Et aktuelt eksempel på de store rovdyrenes viktige rolle, er at de bidrar til å holde rødrevbestanden under kontroll. Dette spiller en stor rolle for den truede fjellreven som fortreges av rødreven. På denne måten så barna at rovdyrene er viktige for økosystemet. De har en egenverdi som gjør at vi ikke har rett til å utrydde dem.

“GAUPE, JERV, BJØRN, ULV OG KONGEØRN ER EN DEL AV NASJONALARVEN VÅR, DE ER VIKTIGE BRIKKER I NATUREN OG DE ER VÅRT ANSVAR” (Naturdirektoratet, 2022)

I prosjektperioden tillot politikerne for mer ulvejakt som åpnet for flere refleksjoner. I prosjektet hadde barna vist sine tanker om ulven som ikke uten videre fikk plass inne i skinnvotten. De ville være sikker før de slapp ulven «aldrimett» inn sammen med de andre, men til slutt lot de ham komme inn.

Skinnvotten kan godt leses som en metafor på norsk natur. I motsetning til barna sa politikerne nei til at 25 ulver fremdeles skulle få leve “inne i naturen”, det vil si ulvesonen. Ulvejakta presser antall ulv enda nærmere utryddelse. Er jakt i ulvesonen mulig siden bondeindustrien og politikerne ser på de fire store rovdyrene med antroposentriske briller? Gir ulvejakten oss grunn til å tro at om ulven eller noen av de andre fire store lever ut sine instinkter i et biosentrisk natursyn som kjøttetere og nådeløse omstreifende jegere, må de tas ut av naturen? Da verken tjener de eller behager oss lenger. Liker vi dem kanskje best når vi beundrer de fire store på bilder eller når de går frem og tilbake bak høye gjerder? Da barna lot ulven slippe inn i skinnvotten ble det kanskje født et ørlite håp om at ulven, og de tre andre en dag kan få tilbake plassen sin i norsk natur.

Under prosjektet har vi brukt disse ressursene:

Bøker:

- Blake S. Ulv! Ulv!
  - Borge S. Jerv: gulo gulo
  - Brech N. Ulveskogen
  - Bright R. Lilleulv på hjemvei
  - Bringsværd Tambar og den lille, snille ulven
  - Bryan E. De tre små griser
  - Choux N. Ulven og de 7 geitekillingene: en ta-og-føle-på-bok
  - East S. Ulveungen Sim
  - Eide N. Møt fjellreven
  - Erslund B. Bjørnen sover: om alt bjørnen gjør før den legger seg
  - Green J. Bjørner
  - Grimm J. Rødhette og ulven
  - Hyldmo E. Gaupeboka
  - Johansen E. Ulv!
  - Jönsson M. Slurp!: verdens beste smokk
  - Kuhn C. Ida og ulven
  - Lewenhaupt Den lille boken om ulven
  - Lewis J. De tre små griser
  - Nævra A. Norske rovdyr
  - Pedersen K. Reven: skogens røde røver
  - Ramos M. Jeg er kjekkest - Jeg er sterkest - Verdens slemmeste ulv
  - Rovstad S. Norges tøffeste rovdyr
  - Trivizas E. De tre små ulvene og den store stygge grisen
-
- Kruusval C. *Rødhette og ulven*
  - Perrault C. *Contes. Bibliocollège*
  - Prøysen A. og Ratsjov J. *Skinnavotten*

Kortfilm om rovdyr i Norge :

- Jerven Frøya - smart, sterk og ured: <https://tv.nrk.no/program/KOID28001920>
- Ut i naturen: Jakten på de fire store: <https://tv.nrk.no/serie/ut-i-naturen/2016/DVNA50000512/avspiller>
- Villmarksbarna: På spor etter jerven: <https://tv.nrk.no/serie/villmarksbarna/season/3/episode/8>
- Villmarksbarna leter etter bjørn: https://www.nrk.no/video/villmarksbarna-leter-etter-bjorn_310725
- Fjellgården i Trollheimen: Oda og Jerven: <https://tv.nrk.no/serie/fjellgaarden-i-trollheimen/season/1/episode/2>
- Skinnavotten <https://www.youtube.com/watch?v=Whdv3F-pOKo>

Hjelpemidler:

- [Podkast: Natursyn med Dag O. Hessen - Biologi 1 - NDLA](#)
- Rovdata: <https://rovdata.no/>
- WWF Verdens Naturfond
<https://www.wwf.no/dyr-og-natur/truede-arter/rovdyr-i-norge>
- Plakat "De fire store rovdyrene og kongeørn" fra Nina (Norsk Institutt for Naturforskning)
- [Gaupa sterkt truet: – Ikke så rart når 1122 gauper er skutt siden 2004 – NRK Nordland](#)
- <https://naturvernforbundet.no/ulv/category4089.html>
- Vitenskapsmuseet i Trondheim
- Skogområdet i Bymarka
- SteinSaksPapir: <https://steinsakspapir.org/>
- Folkebiblioteket i Trondheim
- Rammeplan for barnehagen: <https://www.udir.no>

Barnehagens verdier:

EN Plass for alle i Naturen

ROVDYRENE

gjør naturen litt villere

Prosjekt av og med 3-4 årsgruppa Mølla - 2021-2022
Ila barnehage, Koefoedgeilan 2 c - 7018 Trondheim